

Innvandrere og integrering i bygd og by

Komparative analyser mellom rurale og urbane kommuner

Alexander Thanem, Maja Farstad og Marit S. Haugen

Norsk senter for bygdeforskning

Delresultater fra Lokalsamfunnsundersøkelsen 2016

Notat nr 1 / 17, ISSN 1503-2027

Multikulturelt mangfold og aksept

I dette notatet gis en presentasjon av de empiriske resultatene fra den nasjonale spørreundersøkelsen Lokalsamfunnsundersøkelsen 2016 - som går på temaet innvandrere og integrering. Totalt har 1024 respondenter bosatt i urbane kommuner og 1093 respondenter bosatt i rurale kommuner deltatt i undersøkelsen.

Hovedfunn som presenteres i dette notatet er:

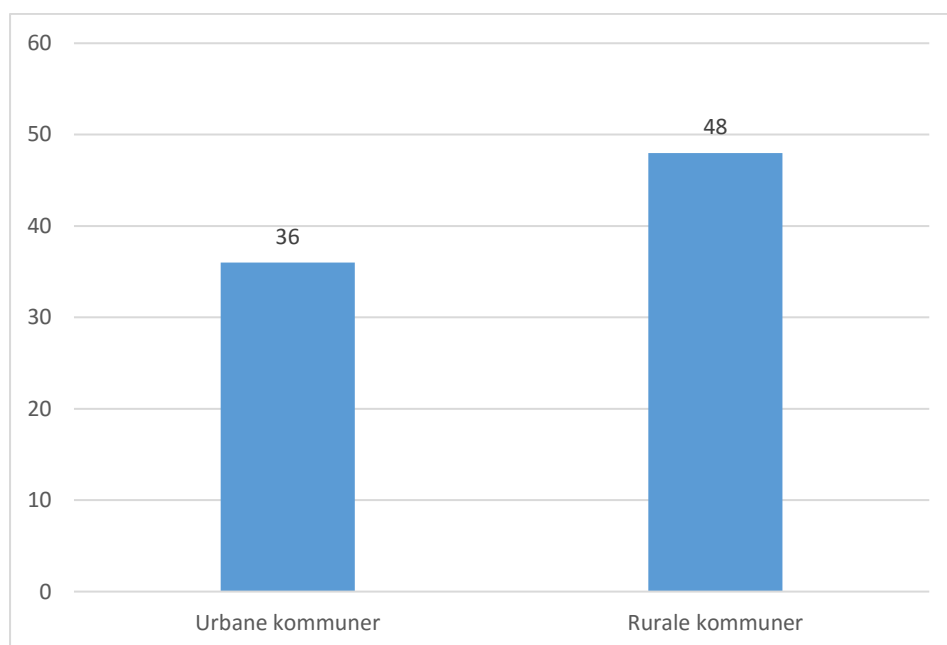
- Sammenlignet med urbane kommuner, er det en større andel av befolkningen i rurale kommuner som mener at innvandrere blir godt integrert i egen kommune.
- At innvandrere lærer seg norsk, ønsker å tilpasse seg norske verdier, og deltar i lokale arrangementer og tilstelninger fremstår som viktig både for de som bor i rurale og urbane kommuner når noen utenfor Norge skal flytte til deres bydel/bygd/tettsted. Likevel fremstår dette som viktigere for de som bor i rurale kommuner enn for de som bor i urbane kommuner.
- En større andel av de som bor i urbane kommuner har jevnlig kontakt med innvandrere på ulike arenaer, sammenlignet med de som bor i rurale kommuner. Disse forskjellene er imidlertid ikke store. Jobben fremstår som den viktigste arenaen for kontakt med innvandrere både i rurale og urbane kommuner.

Kort om datamateriale og metode

«Lokalsamfunnsundersøkelsen 2016» er en nasjonal spørreundersøkelse (n=2117) med ett representativt utvalg i rurale/landlige kommuner (n=1093) og ett representativt utvalg i de øvrige ikke-rurale/urbane kommunene (n=1024). Alle kommuner som skårer «landlig» på minst én av tre indikatorer; sentralitet, andel bosatt i spredtbygde strøk, og/eller andel sysselsatte i primærnæringene, danner grunnlaget for det rurale utvalget. I dette notatet vil utvalgene bli omtalt som henholdsvis rurale og urbane kommuner. Statistisk sentralbyrå definerer innvandrere som: *«Personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre»*. I spørreskjemaet er det imidlertid ikke gitt noen definisjon av innvandrerbegrepet, og det kan derfor variere noe hva respondentene legger i begrepet.

Integrering i lokalsamfunn - hva mener lokalbefolkningen er viktig?

Innvandrere og flyktningers deltakelse i utdanningssystemet og i arbeidslivet er noe som ofte benyttes som indikatorer på integrering. I den offentlige debatten brukes integreringsbegrepet likevel ulikt, da det er et relativt vidt begrep som ikke er lett å definere (Samfunnsspeilet 2016). Når flyktninger og innvandrere skal integreres i en kommune eller i et lokalsamfunn, er også lokalbefolkningens opplevelse av hva som er viktige integreringsprosesser et forhold som har betydning for en vellykket integrering. Ettersom vurderinger av hva som er viktig når noen utenfor Norge skal flytte til et lokalsamfunn kan bygge på ulike mekanismer i by og bygd, vil vi i denne delen sammenligne rurale og urbane kommuner. I Lokalsamfunnsundersøkelsen ble respondentene bedt om å ta stilling til følgende påstand: «Innvandrere blir godt integrert i kommunen min» (se figur 1).

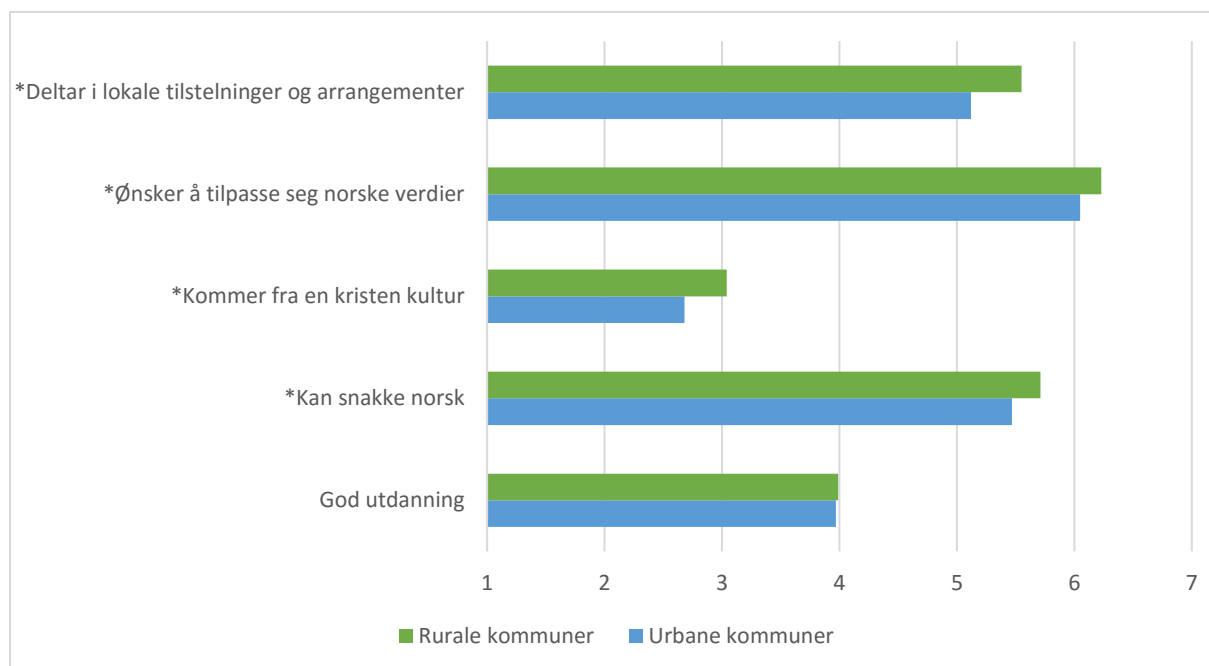

Figur 1. Andel som er delvis eller helt enig i påstanden: «Innvandrere blir godt integrert i kommunen min». (Øvrige kategorier er «både og», «delvis uenig» og «helt uenig»). I prosent.

48 prosent av de som bor i rurale kommuner er helt eller delvis enige i at innvandrere blir godt integrert i kommunen, mens denne andelen er 36 prosent i urbane kommuner. Påstanden er ikke et objektivt mål på om innvandrere faktisk blir godt integrert i kommunen, men en subjektiv vurdering blant de som bor i kommunen. Det kan være flere årsaker til at de som bor i rurale kommuner i større grad er enige i at innvandrere blir godt integrert i kommunen sammenlignet med de som bor i urbane kommuner. Tidligere forskning indikerer at det er en negativ sammenheng mellom sentralitetsnivå og sysselsettingsnivå – noe som innebærer at jo mer sentrale kommunene er, jo lavere sysselsetting er det blant innvandrere (Pettersen 2009: 354-355). Det er mulig at dette sysselsettingsmønsteret illustrerer at det er enklere å bli integrert i mindre kommuner. En annen

årsak kan være at størrelsen på kommunen, i form av innbyggertall og antall innvandrere, kan bidra til at man i urbane kommuner har mindre oversikt og dermed anser integreringsbildet som mer tvetydig. Videre er det slik at innvandrere gjerne vil bo i de større byene, og ofte er det slik at minoritetsgruppene sentreres i visse områder av byen (Blom 2012:7). De mer eller mindre homogene lokale samfunn som da kan oppstå i disse byområdene, kan også redusere behovet for å la seg integrere og delta i storsamfunnets aktiviteter (Blom 2012:7).

I undersøkelsen ble respondentene i begge utvalg stilt spørsmål rundt hva som er viktig hvis noen utenfor Norge skulle flytte til deres bydel, bygd eller tettsted. Respondentene ble bedt om å rangere ulike faktorer på en skala fra 1 (svært lite viktig) til 7 (svært viktig). Figur 2 viser hvordan disse faktorene ble rangert på skalaen.

Figur 2. Gjennomsnittlig skår på spørsmål om hvilke faktorer som er viktige eller lite viktig hvis noen utenfor Norge flytter til bydelen/bygda/tettstedet til respondenten. Signifikante forskjeller mellom utvalgene er merket med *.

At innvandrere ønsker å tilpasse seg norske verdier fremstår som viktig for både de som bor i rurale og urbane kommuner, selv om det fremstår som signifikant viktigere for dem i rurale kommuner. Også deltakelse i lokale tilstelninger og arrangementer fremstår for begge utvalg som viktig, men signifikant viktigere for de som bor i rurale kommuner. I begge utvalgene er det en signifikant positiv korrelasjon mellom tilhørighet til bydelen/bygda/tettstedet og vurdering av viktigheten av

innvandreres deltakelse i lokale tilstelninger og arrangementer. Dette innebærer at respondenter med sterk tilhørighet til sitt «lokalsamfunn» i større grad synes det er viktig at innvandrere deltar i lokale tilstelninger og arrangementer sammenlignet med de med svakere tilhørighet.

Det er en klar sammenheng mellom innvandreres norskkunnskaper og deres muligheter til å delta i det norske samfunnet. Språk blir gjerne omtalt som første skritt mot integrering (Samfunnsspeilet 2013). Språk virker å være sentralt også i denne undersøkelsen, hvor lokalbefolkningen anser det å snakke norsk som viktig når noen utenfor Norge skal flytte til deres bydel/bygd/tettsted. De som bor i rurale kommuner anser det å snakke norsk som signifikant viktigere enn de som bor i urbane kommuner. Også det at innvandrere kommer fra en kristen kulturbakgrunn anses som viktigere i rurale kommuner, selv om denne faktoren oppleves mindre viktig enn de øvrige faktorene. God utdanning rangeres midt på skalaen, hvor utdanning ikke virker til å vektlegges i særlig stor grad. Det er ingen signifikante forskjeller i vurderingen av utdanning mellom de som bor i urbane og rurale kommuner.

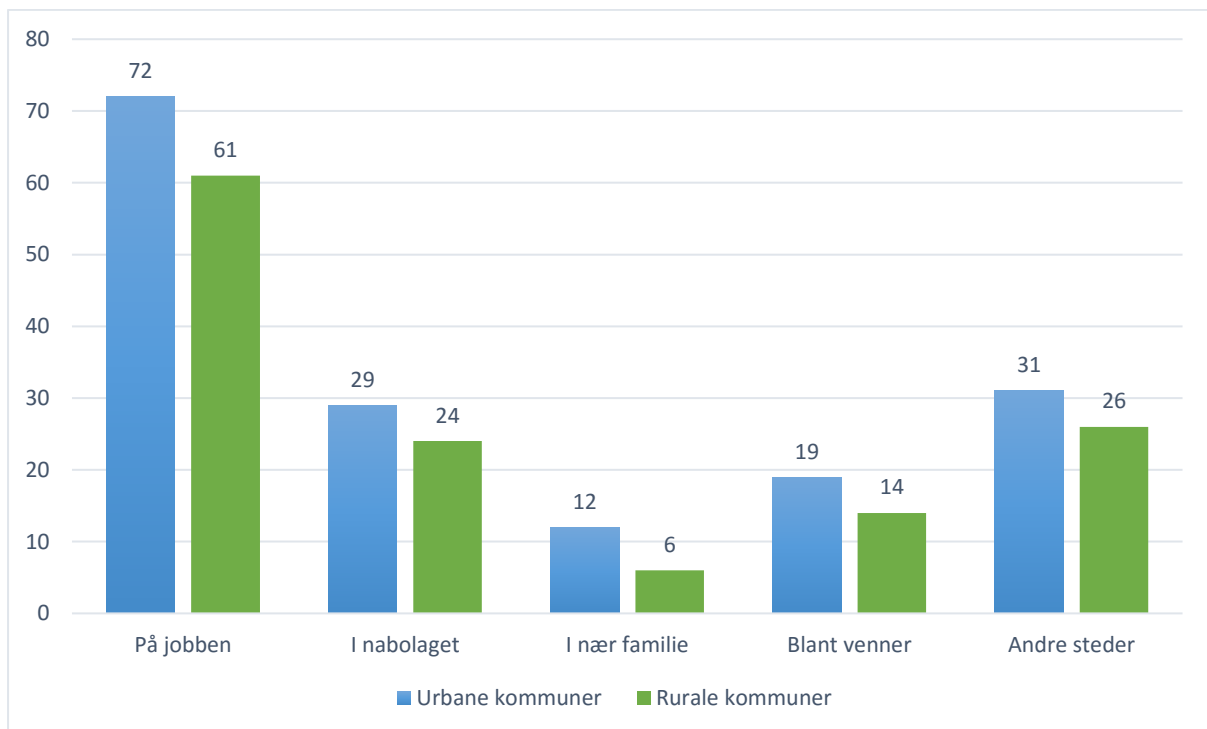
Årsaker til at faktorene; ønske om å tilpasse seg norske verdier, kristen kulturbakgrunn og det å snakke norsk rangeres som (noe) viktigere i rurale kommuner, kan være at det forenkler integrering og deltakelse i lokalsamfunnet – som er en ytterligere faktor som verdsettes ekstra høyt av folk i rurale kommuner. Det å kunne snakke norsk og dermed lettere kunne delta på ulike arenaer i lokalsamfunnet er sannsynligvis mer avgjørende for integrering i mindre rurale kommuner enn i større urbane samfunn med større kulturelt mangfold og flere valgmuligheter hva gjelder sosiale treffpunkt.

Kontakt med innvandrere på ulike arenaer

De som bor i rurale kommuner har gjennomgående mindre jevnlig kontakt med innvandrere enn de som bor i urbane kommuner – uten at det er snakk om en utpreget *stor* forskjell mellom utvalgene: 64 prosent fra urbane kommuner har daglig eller ukentlig kontakt med innvandrere på en eller flere arenaer, mens andelen i rurale kommuner er 56 prosent.

Jobben er den arenaen hvor flest kommer i kontakt med innvandrere. En større andel yrkesaktive i urbane kommuner oppgir at de har jevnlig kontakt med innvandrere på jobben sammenlignet med

de som bor rurale kommuner. Mens rundt 72 prosent av de yrkesaktive i urbane kommuner har daglig eller ukentlig kontakt med innvandrere, er denne andelen 61 prosent i rurale kommuner. I tillegg oppgir de som bor i rurale kommuner at de i mindre grad har kontakt med innvandrere i nabolaget, i nær familie, blant venner eller andre steder. Med andre ord er kontaktflaten med innvandrere systematisk noe mindre i rurale kommuner sammenlignet med urbane kommuner, som vist i figur 3.

Figur 3. Gjennomsnittlig andel som har daglig eller ukentlig kontakt med innvandrere. I prosent.

Uavhengig av bosted har kvinner i større grad enn menn kontakt med innvandrere på jobb. Dette har blant annet sammenheng med at mange innvandrere har jobb i kvinnedominerte yrker, som innen helse og omsorg, rengjøring, serverings- og overnattingsvirksomhet (Statistisk sentralbyrå 2016). Det er imidlertid ikke kjønnsforskjeller i forbindelse med kontakt med innvandrere utenfor jobbarenaen. Både i rurale og urbane kommuner er kontaktflaten med innvandrere større blant yngre sammenlignet med eldre.

Holdninger til innvandring og innvandrere

I undersøkelsen ble respondentene bedt om å ta stilling til fem ulike påstander om innvandring og innvandrere. Tabell 1 viser fordelingen på de ulike påstandene for det rurale og urbane utvalget.

Tabell 1. Påstander om innvandring og innvandrere. I prosent.

	Uenig	Både og	Enig	Totalt	n
	Norsk kultur, tradisjon og skikker blir generelt sett beriket av mennesker fra andre land og kulturer*				
Urbane kommuner	24	33	43	100	996
Rurale kommuner	27	35	38	100	1048
	Jeg frykter at med økt innvandring følger økt kriminalitet				
Urbane kommuner	21	22	56	100	999
Rurale kommuner	21	21	59	100	1062
	Alle innvandrere i Norge bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn*				
Urbane kommuner	10	17	74	100	995
Rurale kommuner	11	24	66	100	1053
	Innvandrere belaster de sosiale velferdsordningene i for stor grad				
Urbane kommuner	24	25	50	100	996
Rurale kommuner	22	28	50	100	1060
	Jeg er mer positiv til arbeidsinnvandring enn til annen innvandring i Norge*				
Urbane kommuner	22	31	47	100	994
Rurale kommuner	23	37	41	100	1053

*Kategoriene helt og delvis er i tabellen slått sammen til enig/uenig. Statistisk signifikant forskjell mellom utvalgene er merket med *.*

Det er en signifikant større andel fra urbane kommuner som er enige i at norsk kultur, tradisjon og skikker blir generelt sett beriket av mennesker fra andre land og kulturer, sammenlignet med de fra rurale kommuner. Det samme gjelder påstanden om at «Alle innvandrere i Norge bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn», hvor de som bor i urbane kommuner i større grad er enig i påstanden. Det er ingen statistisk signifikant forskjell mellom innbyggerne i urbane og rurale kommuner i forhold til frykt for at økt innvandring fører til økt kriminalitet. Det samme gjelder påstanden om at «Innvandrere belaster de sosiale velferdsordningene i for stor grad», hvor det ikke er signifikante forskjeller mellom de som bor i rurale og urbane kommuner. I begge utvalgene er 50 prosent helt eller delvis enige i at innvandrere belaster de sosiale velferdsordningene i for stor grad,

mens i overkant av 20 prosent er uenige i denne påstanden. I rurale kommuner er 41 prosent helt eller delvis enig i påstanden «Jeg er mer positiv til arbeidsinnvandring enn til annen innvandring i Norge», mens i urbane kommuner er denne andelen 47 prosent.

Kontakten man har med innvandrere har tidligere vist seg å være en viktig bakgrunnsfaktor for hvilke holdninger den enkelte gir uttrykk for (Blom 2016). De som har mest kontakt er mer positive til innvandrere enn de som har liten eller ingen kontakt. Dette er et mønster som også fremgår i denne undersøkelsen, både for det rurale og urbane utvalget. De som jevnlig (daglig eller ukentlig) har kontakt med innvandrere på en eller flere arenaer, er generelt mer positive til innvandrere.

Mer detaljert er de som har jevnlig kontakt med innvandrere i større grad enig i påstanden om at «Norsk kultur, tradisjon og skikker blir generelt sett beriket av mennesker fra andre land og kulturer», og de er i større grad uenige i at økt innvandring fører til økt kriminalitet. Det er også en signifikant forskjell mellom de som jevnlig har kontakt og de som ikke har jevnlig kontakt med innvandrere når det kommer til at påstanden «Alle innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn». De som på en eller flere arenaer har jevnlig kontakt med innvandrere er i større grad enige i denne påstanden. I tillegg er de som har jevnlig kontakt med innvandrere i større grad uenige i at innvandrere belaster de sosiale velferdsordningene i for stor grad. Ulik grad av kontakt med innvandrere forklarer noe, men ikke hele forskjellen, om hvorfor de som bor i urbane kommuner er noe mer positive til innvandrere, sammenlignet med de som bor i rurale kommuner. En annen faktor av betydning er utdanningsnivå, hvor forskjeller mellom rurale og urbane i holdninger til innvandrere har sammenheng med forskjeller i utdanningsnivå. Dette er noe som samsvarer med tidligere forskning (Blom 2016).

Selv om flere i rurale enn i urbane kommuner mener innvandrere er godt integrert i sin kommune, mener signifikant færre i rurale kommuner at arbeidsmarkedet i egen bostedskommune er avhengig av innvandrere (se tabell 2). I rurale kommuner er 70 prosent helt eller delvis uenige i at arbeidsmarkedet i egen kommune er avhengig av innvandrere, mens denne andelen er 51 prosent i urbane kommuner. Kun 20 prosent i urbane kommuner og 12 prosent i rurale kommuner er helt eller delvis enig i at arbeidsmarkedet i egen kommune er avhengig av innvandrere.

Tabell 2. Andel som er enig/uenig i påstanden: «I min kommune er arbeidsmarkedet avhengig av innvandrere».

	Urbane kommuner	Rurale kommuner
Helt uenig	27	47
Delvis uenig	24	23
Både og	29	18
Delvis enig	15	8
Helt enig	5	4
Totalt	100	100

Det er en signifikant sammenheng mellom holdninger til innvandrere og påstanden om at arbeidsmarkedet i egen kommune er avhengig av innvandrere. De som opplever at arbeidsmarkedet er avhengig av innvandrere, er i større grad positive til innvandrere. En mulig forklaring på dette er at de dermed er mer tilbøyelig til å vurdere innvandrerne som en positiv ressurs i kommunen. Dette forklarer også noe av forskjellene i holdninger til innvandrere mellom rurale og urbane kommuner.

Om prosjektet, data og metode

Resultatene i dette notatet bygger på spørreundersøkelsen «Lokalsamfunnsundersøkelsen 2016», som blant annet kartlegger hvordan folk har det på stedet hvor de bor, både når det gjelder faktiske levekår og individenes subjektive opplevelse av hvordan de har det eller ønsker å ha det.

Undersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet medio oktober til medio desember 2016. Norsk senter for bygdeforskning sto for utarbeidelsen av undersøkelsen, mens den tekniske gjennomføringen ble foretatt av analyseinstituttet Sentio Research Norge AS.

3500 spørreskjema ble sendt til ut til et statistisk tilfeldig utvalg av personer (over 18 år) bosatt i «rurale kommuner», mens ytterligere 3500 spørreskjema som ble sendt til et statistisk tilfeldig utvalg av personer bosatt i landets øvrige kommuner. Totalt fikk vi inn 2117 svar, hvor svarprosenten for det rurale utvalget var 32,1, mens svarprosenten for det øvrige utvalget var 30,3. Frafallsanalyser viser ingen systematiske skjevheter av betydning, og undersøkelsen anses som representativ.

For nærmere informasjon om operasjonaliseringen av rurale kommuner, se Storstad (2012).

Referanser

Blom, S. (2016), *Holdninger til innvandrere og innvandring*. R-41. Statistisk sentralbyrå. Oslo-Kongsvinger.

Blom, S. (2012), *Innvandrerens bostedspreferanser – årsak til innvandrerrett bosetting?* Rapporter 44/2012. Statistisk sentralbyrå. Oslo-Kongsvinger.

Pettersen, S. V. (2009), *Innvandrere i norske kommuner. Demografi levekår og deltakelse i arbeidsstyrken*. Hentet 14.03.2017 fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200936/rapp_200936.pdf

Samfunnsspeilet, Statistisk sentralbyrå (2013), *Språket – første skritt mot integrering*. Samfunnsspeilet nr. 5. Hentet 15.03.2017 fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/151655?ts=142b310a5d0>

Samfunnsspeilet, Statistisk sentralbyrå (2016), *Flyktninger i Norge*. Samfunnsspeilet nr. 4. Hentet 09.03.2017 fra: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/ssp/attachment/288230?ts=15982047f90>

Statistisk sentralbyrå (2016), *Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, 2015, 4.kvartal*. Hentet 14.03.2017 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvregsys/aar/2016-06-08#content>

Storstad, O. (2012), *På vei mot et norsk bygdebarometer*. R-11/12. Norsk senter for bygdeforskning, Trondheim.

For ytterligere informasjon, kontakt:

Alexander Thanem, Norsk senter for bygdeforskning

Telefon: 480 36 236

Epost: alexander.thanem@bygdeforskning.no